Eduskunta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

TyV@eduskunta.fi

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

Maria Jauhiainen

26.11.2024 klo 12.15

Insinööriliitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä koskien ulkomaalaislain muuttamista ja siihen liittyviä lakeja (HE 179/2024 vp). Insinööriliitto toistaa 16.8.2024 lausuntopalautteessa mainitut seikat, ja lausuu lisäksi seuraavaa:

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 179/2024 vp)

Insinööriliitto ei kannata esitettyjä määräaikoja lainkaan. Jos kuitenkin määräaikoja säädetään, niin Insinööriliiton kannan mukaan molemmat ehdotetut ajat (3 ja 6 kk) ovat liian lyhyitä.

Palkkaraja on tällä hetkellä erityisasiantuntijan sekä EU:n sinisen kortin halijalla 3 638 € kuukaudessa sekä henkilö täytyy tulla Suomeen työskentelemään erityisosaamista vaativissa asiantuntijatehtävissä. Tässä Insinööriliitto huomauttaa, että moni erityisosaamista vaativassa tehtävässä työskentelevä saa mainittua vaatimuspalkkaa alhaisempaa palkkaa esim. ulkomaalaisten työntekijöiden kohtaaman mahdollisen palkkasyrjinnän vuoksi tai jostakin muusta syystä.

Tämä tulisi ottaa ehdotuksessa huomioon pidentämällä suoja-aikaa kaikkien kohdalla kuuteen kuukauteen; etenkin kun henkilön toimeentuloedellytyksiä voidaan ehdotuksen mukaan alkaa selvittää jo kolmen kuukauden jälkeen. (Jäsenvaltion mahdollisuudesta selvittää ulkomaalaiselta tämän toimeentulon tilannetta, jos työttömyys kestää yli kolme kuukautta. Nyt sääntelyn mukaan ulkomaalaisen toimeentulon tulisi olla turvattu myös tilanteessa. Insinööriliiton kannan mukaan tässä tulee ottaa huomioon myös mahdollinen työttömyysturva.

Kuuden kuukauden suoja-aikaa koskevan ryhmän kohdalla mainittu työhakuaika venyy useasti kilpailukieltosopimusten, turvallisuusselvitysten että etenkin työnhakuprosessien pituuden vuoksi. 13.8.2024 julkaistun Insinööriliiton ja TEK:in yhdessä kansainvälisille osaajille (myöhemmin kv-osaaja) tehdyn tutkimuksen mukaan lähes joka viidennellä kesti yli kuusi kuukautta löytää uusi työpaikka. Lisäksi huomionarvoisaa on, että he saattoivat olla jossakin työhakuprosessissa mukana jo tänä aikana. Insinööriliiton ehdotuksen mukaan etenkin tämän ryhmän kohdalla suoja-aikaa tulee pidentää tai se poistaa kokonaan.

Lisäksi Insinööriliitto ehdottaa työsuhteen päättymisen perusteen huomioon ottamista: esimerkiksi tuotannollisella ja taloudellisella perusteella irtisanottua henkilöä tulisi kohdella tässä suhteessa lievemmin kuin henkilökohtaisella perusteella irtisanottua.

Insinööriliitto myös huomauttaa, että ehdotettu sääntely voi toteutuessaan johtaa siihen, että henkilöä uhkaillaan työpaikan, jos hän esimerkiksi vaatii oikeuksiaan, lisää palkkaa tai vain esimerkiksi Suomen lainsäädännön noudattamista. Yhtenä riskialana mainitaan mm. alustatyö, mitä osa Suomeen saapuvista kv-osaajista päätyy myös tekemään.

Jos käy ilmi, että henkilö on joutunut tällaisen toiminnan kohteeksi ja menettänyt työpaikkansa, tulee tämä Insinööriliiton mukaan ottaa häneen kohdistuvissa toimissa huomioon. Lisäksi Suomeen tulevia kolmansien maiden kansalaisia tulee tiedottaa ja opastaa toimissa, joiden avulla he voivat valvoa etenkin tähän tilanteeseen liittyviä oikeuksiaan esim. syrjintäasiamiehen/työsuojelun avulla nopeasti ja tehokkaasti. Lisäksi tällaista tällaisten toimien kohteeksi joutunutta henkilöä tulee muutoinkin kohdella eri tavalla kuin esimerkiksi omasta syystään työpaikkansa menettänyttä henkilöä. Jotta tällaiset väärinkäytöstilanteet saadaan tehokkaasti selville ja jotta ne käyvät ilmi esimerkiksi tarkastuksissa, tulee varmistua siitä, että työsuojelulla, syrjintäasiamiehen toimistolla ja Migrillä on näitä tehtäviä varten riittävät resurssit.

Insinööriliitto kannattaa sujuvia oleskelulupamenettelyitä ja väärinkäytösten ehkäisyyn panostamista. Lisäksi Insinööriliitto näkee erittäin hyvänä tavoitteena keskimäärin kuukauden enimmäiskäsittelyajan työperusteisille hakemuksille sekä etenkin viikon pikakaistan erityisasiantuntijoille.

Ehdotuksessa mainitaan myös, että kyseeseen voi myös tulla työn vaihtaminen toiseksi luvan voimassaoloaikana ilman velvollisuutta hakea uutta oleskelulupaa. Tätä ehdotusta Insinööriliitto kannattaa.

Insinööriliitto kannattaa lisäksi työnteko-oikeuden laajentamista työvoimapula-aloille.

Ehdotuksen mukaan työnantajalle säädettäisiin uusi velvollisuus ilmoittaa Maahanmuuttovirastolle, kun sen työntekijän työt loppuvat. Velvollisuuden tehosteena olisi sanktion uhka, joka perustettaisiin olemassa olevaan sanktiosääntelyyn. Lisäksi ilmoittamista tehostettaisiin siten, että laissa säädettäisiin tarkka määräaika ilmoituksen tekemiselle. Tällainen työnantajalle mahdollisesti tuleva sanktio ei saa Insinööriliiton mukaan vaikuttaa negatiivisesti työnantajien tahtoon palkata esimerkiksi kolmannesta maasta tulevaa työntekijää.

Insinööriliitto on huolissaan siitä, että tämän säätelykokonaisuuden vaikutus tulee olemaan ehdotuksen tavoitteiden vastainen, ja se on huolissaan, että tällä ehdotuksella Suomi heikentää maakuvaansa entisestään. Uusimpien tietojen mukaan kv-osaajien määrät ovat jo nyt Suomessa laskeneet ja olettavasi ainakin osaltaan näiden esitettyjen toimenpiteiden sekä koventuneen asenneilmapiirin vuoksi. Insinööriliiton mukaan on selvää, että mainitut kv-osaajat eivät tule olemaan työttöminä Suomessa pitkiä aikoja, vaan siirtyvät tässä tilanteessa

nopeastikin toiseen maahan. Tähän Suomella ei ole Insinööriliiton mukaan varaa. Lisäksi ratkaisevia tulevat olemaan EU-oikeuden kansalliset säännökset työntekijän ja/tai työnantajan eduksi tai haitaksi kilpailussa työntekijöistä EU-alueella.

Muutoin Insinööriliitto vaatii vaikuttamista kielitaitovaatimuksiin sekä työpaikoilla että muissa yhteiskunnallisissa tilanteissa ainakin asiaa esillä pitämällä. Lisäksi työntekijöiden integraatiota yhteiskuntaan tulee helpottaa, jotta esimerkiksi piilotyöpaikat löytyisivät verkostoitumisen kautta helpommin. Lisäksi työnhakupalveluita tulee kehittää monipuolisempaan suuntaan, sillä tällä hetkellä osa Insinööriliiton ja TEK:in kyselyyn vastanneista nykyisistä tai entisistä työnhakijoista on joutunut turvautumaan ainoastaan julkisiin työvoimapalveluihin, joiden hyödyn he ovat arvioineet työpaikan löytymisen kannalta heikoksi. Tähän liittyy myös se, että etenkin kv-osaajilla oleva erityinen tai erilainen osaaminen tulee voida tunnistaa ja hyödyntää paremmin.

Lopuksi Insinööriliitto toteaa, että ehdotetun lainsäädännön lisäksi on syytä suunnata voimavaroja myös positiivisiin ja kansainvälisiä työntekijöitä ja työnhakijoita tukeviin toimiin. Tämä vaikuttaisi positiivisesti varmasti myös Suomen tämänhetkiseen maakuvaan.

Insinööriliitto IL ry:n puolesta

Maria Jauhiainen

Lakimies